

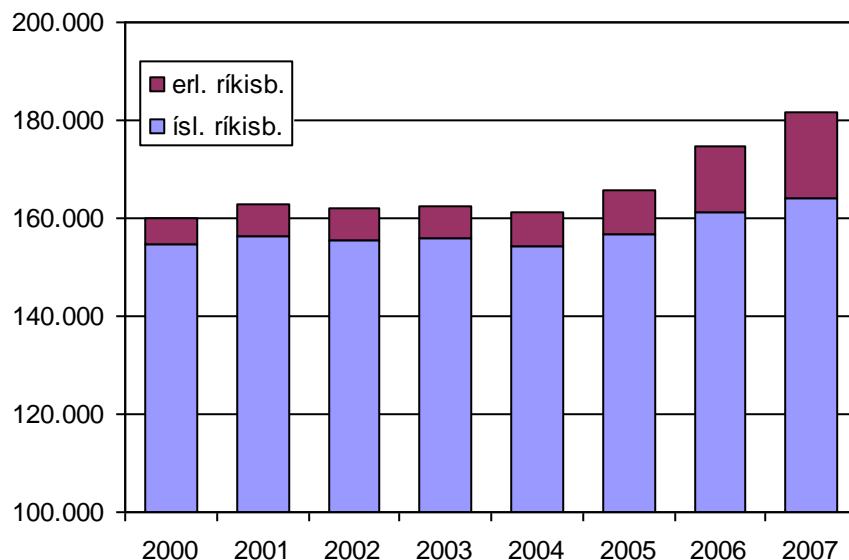
Erlent starfsfólk á íslenskum vinnumarkaði

1. júní 2008

Samkvæmt upplýsingum frá Hagstofnunni voru erlendir ríkisborgarar búsettir á Íslandi þann 1. janúar 2008 ríflega 21.000 og raunar nokkru fleiri, þar sem nokkur hundruð manns hafa verið óskráðir inn í þjóðskrá um áramót þrátt fyrir að vera komnir til landsins. Vinnuálastofnun áætlar að 17-18.000 erlendir ríkisborgarar hafi á þeim tíma verið á íslenskum vinnumarkaði. Byggir það mat á þeim upplýsingum sem Vinnuálastofnun heldur utan um með skráningu atvinnuleyfa, starfsmannaleiga og starfsfólks frá nýju ríkjum ESB, auk upplýsinga frá Hagstofnunni um útgefna kennitölur til erlendra ríkisborgara á árinu.

Á vinnumarkaði árið 2007 voru að jafnaði 181.500 manns og á 4. ársfjórðungi 179.800. Hlutfall erlends starfsfólks á vinnumarkaði er því yfir 9% af heildarfjölda á íslenskum vinnumarkaði, en var um 5,5% árið 2005.

Á meðfylgjandi mynd má sjá tölur um vinnuafli á Íslandi síðustu 7 ár og stækkandi hlut útlendinga í heildarfjöldanum síðustu ár.

Mynd 1. Heildarvinnuafli á Íslandi 2000-2007 og skipting í íslenska og erlenda ríkisborgara¹

¹ Byggt á árstölum Hagstofunnar um vinnuafli úr vinnumarkaðskönnunum. Tölur um fjölda erlends vinnuafli byggja á úrvinnslu Hagstofunnar úr staðgreiðsluskrá fyrir árin 2000-2005, en fyrir árin 2006 og 2007 er byggt á áætlun Vinnuálastofnunar.

Leyfisveitingar og skráningar hjá Vinnumálastofnun

Vinnumálastofnun hefur með höndum eftirlit með og leyfisveitingu til hluta þeirra sem til landsins koma, þ.e. þeirra sem þurfa atvinnuleyfi, þeirra sem koma á vegum starfsmannaleiga eða sem útsendir starfsmenn, og þeirra sem koma frá 8 nýjum ríkjum Evrópusambandsins.

Veitt atvinnuleyfi

Þeir atvinnurekendur sem vilja ráða til sín starfsfólk frá löndum utan hins evrópska efnahagssvæðis þurfa að sækja um ný tímabundin atvinnuleyfi fyrir þá til Vinnumálastofnunar. Í grunninn er atvinnuleyfi aðeins veitt ef ekki hefur fundist hæft starfsfólk í starfið innan evrópska efnahagssvæðisins. Helstu undantekningar þar á eru atvinnuleyfi til íþróttafélaga vegna íþróttamanna og þjálfara, atvinnuleyfi sem tengjast fjölskyldusameiningu, atvinnuleyfi til Rúmena og Búlgara ef þeir á annað borð uppfylla skilyrði um dvalarleyfi á landinu, eftir inngöngu þessara ríkja í Evrópusambandið, og atvinnuleyfi vegna stóriðjuframkvæmda.

Þar sem útlendingar sem þurfa atvinnuleyfi koma ekki til landsins fyrr en atvinnuleyfi hefur verið veitt, gefur skrá um veitt atvinnuleyfi nokkuð góða mynd af fjölda útlendinga sem komið hafa nýir inn á íslenskan vinnumarkað frá ríkjum utan hins evrópska efnahagssvæðis, með þeirri undantekningu þó að þeir sem giftast íslenskum ríkisborgurum fá sjálfkrafa óbundið atvinnuleyfi og koma ekki fram í tölum Vinnumálastofnunar.

Mjög hefur fækkað umsóknum um ný tímabundin atvinnuleyfi frá því opnað var fyrir frjálsa för vinnuafis frá Póllandi og öðrum nýjum ríkjum ESB hinn 1. maí 2006. Um 530 ný tímabundin leyfi voru veitt árið 2007 eða innan við 50 að jafnaði á mánuði. Á árinu 2008 hafa um 220 ný tímabundin leyfi verið veitt og heildarfjöldinn árið 2008 stefnir því að vera svipaður og árið 2007.

Skráning starfsmanna frá nýju ríkjum Evrópusambandsins

Atvinnurekendur sem ráða starfsfólk frá 8 nýju ríkjum Evrópusambandsins, þ.e. frá Eistlandi, Lettlandi, Litháen, Póllandi, Slóvakíu, Slóveníu, Tékklandi og Ungverjalandi, hafa frá 1. maí 2006 átt að skrá upplýsingar um starfsmennina hjá Vinnumálastofnun.

Á árinu 2007 voru samtals skráðir um **7.150** einstaklingar með þessum hætti og það sem af er ári 2008 hafa ríflega **2.000** slíkar skráningar borist og stefna því í að verða ríflega 5.000 til ársloka 2008 haldist fjöldi skráninga svipaður næstu mánuði og verið hefur. Líkt og með þá sem fá atvinnuleyfi, þá liggja ekki fyrir upplýsingar um hve margir þessara einstaklinga eru farnir af vinnumarkaði og hugsanlegt er að einhverjir séu taldir með sem aldrei komu til landsins.

Starfsmannaleigur og útsendir starfsmenn

Í byrjun árs 2006 tóku gildi lög um starfsmannaleigur. Samkvæmt þeim er öllum starfsmannaleigum, íslenskum sem erlendum, skylt að skrá fyrirtækið og alla starfsmenn sem vinna á þess vegum hér á landi hjá Vinnumálastofnun. Upplýsingar um fjölda erlendra starfsmanna á vegum starfsmannaleiga eiga því að vera tæmandi. Í lok árs 2007 voru um **500** manns á landinu á vegum starfsmannaleiga. Lög um skráningu útsendra starfsmanna (lög um þjónustuviðskipti) tóku gildi í mars 2007. Ekki liggur fyrir fjöldi starfsmanna sem tilkynntur var með þeim hætti á árinu 2007, en þar er aðeins um nokkra tugi að ræða.

Alls eru þetta því nálægt **7.800** manns sem Vinnumálastofnun hefur beinar upplýsingar um að hafi bæst við á íslenskan vinnumarkað á árinu 2007 og um 2.300 manns það sem af er árinu 2008.

Tölulegar upplýsingar um erlent vinnuafli

Út frá upplýsingum um veitt atvinnuleyfi og skráningar starfsfólks frá nýju ríkjum ESB, skráningum starfsmannaleiga og loks upplýsingum Hagstofunnar um fólksflutninga til og frá landinu eftir ríkisfangi er í töflunni hér að neðan reynt að áætla fjölda starfsfólks innan einstakra atvinnugreina og er þá í grunninn byggt á nýjustu tölum frá Hagstofunni sem eru frá árslokum 2005.

Tafla 1. Áætlaður fjöldi erlendra starfsmanna í einstökum atvinnugreinum á íslenskum vinnumarkaði í árslok 2007 og breyting frá 2005

	Hagstofan árslok 2005	Áætluð staða í árslok 2007 mv. 17.500 erl. á vinnum.	Aukning innan einst. atvinnugr. frá 2005
Landbúnaður	270	470	74%
Fiskveiðar	240	380	58%
Fiskvinnsla	1.220	1.880	54%
Annar iðnaður	1.100	2.270	106%
Mannvirkjagerð	1.890	6.040	220%
Verslun og ýmis þjónusta	1.890	2.820	49%
Hótel- og veit./samg. flutn.	940	1.840	96%
Heilbr-/félagsþj. og menntun	1.460	1.800	23%
	9.010	17.500	

Þetta eru áætlaðar tölur, en útgáfa atvinnuleyfa og skráning starfsmanna hefur verið mest áberandi vegna fyrirtækja í byggingariðnaði og virðist sem fjölgun erlendra starfsmanna innan greinarinnar frá 2005 sé yfir 200%, og að fjölgað hafi um ríflega 4.000 erlenda starfsmenn í byggingariðnaði á þessum 2 árum. Þá má gera ráð fyrir að hafi fjölgað um yfir 1.000 erlenda starfsmenn í öðrum iðnaði (100%) og um tæplega 1.000 manns í verslun og ýmsum

þjónustustörfum og annað eins í ferða- og flutningaþjónustu. Fjölgunin virðist minni í fiskvinnslu enda var þar hlutfallslega orðið hærra hlutfall útlendinga starfandi í árslok 2005 en í öðrum atvinnugreinum. Í töflunni hér að neðan er fjöldi erlendra starfsmanna innan einstakra atvinnugreina borinn saman við heildarfjölda starfandi í atvinnugreininni og má sjá að hlutfallið virðist komið í um 47% í fiskvinnslu og 39% í mannvirkjagerð í lok árs 2007.

Tafla 2. Áætlaður fjöldi erlendra starfsmanna í einstökum atvinnugr. á íslenskum vinnu- og hvað erl. starfsmenn eru hátt hlutfall innan einstakra atvinnugr. í árslok 2005 og árslok 2007

	Heildarfj. starfandi 2006*	Erl. ríkisb. skv. Hagst.		Erl. ríkisb. skv. Vinnuálast.	
		árslok 2005	Hlutfall erl.	árslok 2007	Hlutfall erl.
Landbúnaður	6.400	270	4%	470	7%
Fiskveiðar	4.600	240	5%	380	8%
Fiskvinnsla	3.800	1.220	34%	1.880	47%
Annar iðnaður	17.600	1.100	7%	2.270	12%
Mannvirkjagerð	14.700	1.890	14%	6.040	39%
Verslun og ýmis þjónusta	57.500	1.890	3%	2.820	5%
Hótel- og veit./samg. flutn.	18.100	940	5%	1.840	10%
Heilbr-/félagsþj. og menntun	46.900	1.460	3%	1.800	4%
Alls	169.600	9.010	6%	17.500	10%

*Árstölur um fjölda starfandi 2006, skv. Hagstofu. Heildarfj. á vinnuarkaði (vinnuáfl) er hærri tala þar sem atvinnulausir eru ekki meðtaldir í fjölda starfandi.

Loks er hér sýnt hvernig erlent vinnuáfl skiptist á atvinnugreinum, annars vegar skv. tölum Hagstofunnar 2005, og svo skv. áætluðum tölum Vinnuálastofnunar í árslok 2007.

Tafla 3. Áætlaður fjöldi erlendra starfsmanna í einstökum atvinnugreinum á íslenskum vinnuarkaði og hlutfallsleg skipting milli atvinnugreina í árslok 2005 og lok september 2007

	Hagstofan		Áætluð staða árslok 2007	
	árslok 2005	Hlutfall	erl. stm. á vinnu.	Hlutfall
Landbúnaður	270	3%	470	3%
Fiskveiðar	240	3%	380	2%
Fiskvinnsla	1.220	14%	1.880	11%
Annar iðnaður	1.100	12%	2.270	13%
Mannvirkjagerð	1.890	21%	6.040	35%
Verslun og ýmis þjónusta	1.890	21%	2.820	16%
Hótel- og veit./samg. flutn.	940	10%	1.840	11%
Heilbr-/félagsþj. og menntun	1.460	16%	1.800	10%
	9.010	100%	17.500	100%

Útreikningarnir hér á undan byggja að stórum hluta á upplýsingum um útgefin atvinnuleyfi og skráningar, þó aðrar upplýsingar s.s. um heildarfjölda þeirra sem flust hafa til landsins frá einstökum heimshlutum sé einnig tekin með í reikninginn. Í töflunum hér að neðan hefur

upplýsingum um útgefin ný atvinnuleyfi og skráningar frá nýju ríkjum síðust ár verið steipt saman til að gefa þökkalega mynd af því erlenda vinnuafli sem komið hefur til landsins síðustu 3 ár frá ríkjum utan gamla EES. Upplýsingarnar eru greindar eftir atvinnugreinum, ríkisborgarétti og fleiri bakgrunnspáttum.

Tafla 4. Ný tímabundin atvinnuleyfi og skráningar frá nýju ríkjum, eftir atvinnugrein

	<u>Fjöldatölur</u>			<u>Hlutfallstölur</u>		
	jan.-sep.			jan.-sep.		
	2005	2006	2007	2005	2006	2007
Iðnaður og landbúnaður	497	1.012	1.050	13%	15%	19%
Sjávarút. og fiskvinnsla	497	790	578	13%	12%	11%
Byggingariðnaður	2.078	3.279	2.189	54%	48%	40%
Verslun og þjónusta	760	1.707	1.615	20%	25%	30%
Samtals	3.832	6.788	5.432	100%	100%	100%

Tafla 5. Ný tímabundin atvinnuleyfi og skráningar frá nýju ríkjum, eftir starfsstétt

	<u>Fjöldatölur</u>			<u>Hlutfallstölur</u>		
	jan.-sep.			jan.-sep.		
	2005	2006	2007	2005	2006	2007
Sérfræði og skrifst. störf	226	249	185	6%	4%	3%
Gæslu- og þjónustust.	342	352	271	9%	5%	5%
Iðnaðarmenn	614	1.403	639	16%	21%	12%
Iðnverkf., véla-/vélgæslu	857	1.667	1.333	22%	25%	25%
Verkfólk	1.834	3.129	2.997	47%	46%	55%
Samtals	3.873	6.800	5.425	100%	100%	100%

Tafla 6. Ný tímabundin atvinnuleyfi og skráningar frá nýju ríkjum, eftir ríkisfangi

	<u>Fjöldatölur</u>			<u>Hlutfallstölur</u>		
	jan.-sep.			jan.-sep.		
	2005	2006	2007	2005	2006	2007
Pólland	2.093	4.623	3.979	54%	68%	74%
Hin nýju ríki ESB	615	1.370	1.055	16%	20%	20%
Önnur Evrópu+USA+Kanæ	493	353	220	13%	5%	4%
Asía	552	348	79	14%	5%	1%
Önnur ríki	138	113	69	4%	2%	1%
Samtals	3.891	6.807	5.402	100%	100%	100%

Tafla 7. Ný tímabundin atvinnuleyfi og skráningar frá nýju ríkjum, eftir kyni

	<u>Fjöldatölur</u>			<u>Hlutfallstölur</u>		
	jan.-sep.			jan.-sep.		
	2005	2006	2007	2005	2006	2007
Karlar	2.971	5.441	4.103	78%	80%	76%
Konur	828	1.374	1.326	22%	20%	24%
Samtals	3.799	6.815	5.429	100%	100%	100%

Tafla 8. Ný tímabundin atvinnuleyfi og skráningar frá nýju ríkjunum, eftir aldri

	<u>Fjöldatölur</u>			<u>Hlutfallstölur</u>		
	jan.-sep.			jan.-sep.		
	2005	2006	2007	2005	2006	2007
18-29 ára	1.328	2.671	2.558	34%	39%	47%
30-39 ára	1.134	1.898	1.352	29%	28%	25%
40-49 ára	939	1.479	999	24%	22%	18%
50 ára og eldri	468	742	519	12%	11%	10%
Samtals	3.869	6.790	5.428	100%	100%	100%

Tafla 9. Ný tímabundin atvinnuleyfi og skráningar frá nýju ríkjunum, eftir

	<u>Fjöldatölur</u>			<u>Hlutfallstölur</u>		
	jan.-sep.			jan.-sep.		
	2005	2006	2007	2005	2006	2007
Höfuðborgarsv.	1.266	3.286	3.160	32%	48%	58%
Landsbyggðin	2.630	3.540	2.276	68%	52%	42%
<i>Par af Austurland</i>	1.560	1.631	634	40%	24%	12%
Samtals	3.896	6.826	5.436	100%	100%	100%

Þessar upplýsingar byggja á ítarlegri greiningu á gögnum um útgefin atvinnuleyfi og skráningum á starfsfólki frá nýju ríkjunum á árunum 2005-2007 og er að finna í excel-skjali á heimasíðu Vinnuálastofnunar og verða eftirleiðis uppfærðar mánaðarlega.